

KKTC HUKUKU'NDA İDARENİN HAKSIZ FİİL SORUMLULUĞU*

Yrd. Doç. Dr. Şölen KÜLAHÇI**

Makalenin Geldiği Tarih: 13.09.2017 **Kabul Tarihi:** 20.09.2017

* Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK-ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.

** Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi.

ÖZ

İdarenin sorumluluğu hizmet kusuru, temelde bir kamu hukuku problemi olmasına rağmen KKTC’de, İngiliz Hukuku’nun da etkisiyle, konu haksız fiil sorumluluğu çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu nedenle, idareye karşı açılan bu tür davalar adli dava niteliğinde olup Kaza Hukuk Mahkemelerinde görülmektedir. Nitekim, KKTC Anayasası da Yüksek İdare Mahkemesi’nin yetki alanına giren davalar arasında hizmet kusuru nedeniyle açılan davalara yer vermemiştir.

İdarenin hizmet kusuru nedeniyle açılan davalar, zararın meydana geldiği kamu kurum veya kuruluşunun bağlı olduğu Bakanlığa karşı, Haksız Filler Yasası m.13/1’de yer alan “işveren müstahdem fiilerinden sorumluluğu” çerçevesinde açılmaktadır. Söz konusu hüküm, “bir işveren, müstahdeminin herhangi bir fiilinden, bu fiil yapılmasına yetki vermiş olacağı veya yapılmasını onaylayacağı bir fiil ise veya bu fiil müstahdeminin istihdam edilmekte olduğu sırada yapmışsa sorumlu olur” şeklinde düzenlenmiştir.

Çalışmanın amacı, KKTC Hukuku’nda farklı bir şekilde düzenlenmiş olan konunun, tüm özellikleriyle anlatılması ve benzer uygulamaların yapıldığı İngiliz Hukuku ile Kıbrıs Rum Kesimindeki yasal düzenlemeler ve mahkeme kararlarıyla karşılaştırılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: İstihdam eden, müstahdem, KKTC, haksız fiil, tazminat.

ABSTRACT

In spite of the way that the administration defect is for the most part an open law issue, it is surveyed in the TRNC, affected by British law, subject to the tort risk issue. For this reason, such cases against the administration are in the nature of judicial proceedings and appear in the Civil Court of Accidents. As a matter of fact, the Constitution of the TRNC also did not include a lawsuit filed due to a service fault among the cases that fall within the jurisdiction of the Supreme Administrative Court.

The lawsuits filed due to service malpractice are opened against the Ministry, where the public institution or organization to which the damage is caused depends, under the “Responsibility of the employer for the damages of the employees” in Article 13/1 of the Unfair Labor Law. The said provision is that “an employer is responsible for any act of the employee, if it is an act which will authorize the execution of this act or to approve the act, or if the act is made while the employee is employed”.

The aim of the study is to compare the different aspects of the TRNC law with those of the British law and the legal regulations and court decisions in Cyprus.

Keywords: Employer, compensation, TRNC, tort, compensation.

Kısaltmalar Cetveli

AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Ed.	: Edition
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KTTB	: Kıbrıs Türk Tabipler Birliği
m.	: Madde
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
UK	: United Kingdom
USA	: United States of America
Y.	: Yıl
Vb.	: Ve Benzeri
v.	: Versus
vd.	: Ve devamı
Vol.	: Volume

Giriş

İdarenin vermiş olduğu hizmet nedeniyle sorumluluğu, temelde bir kamu hukuku problemi olmasına rağmen, KKTC'de özel hukuk açısından değerlendirilmektedir. Bu açıdan, hizmetin görülmesi nedeniyle ortaya çıkan zararın meydana gelmesinde, hizmeti görenin kişisel kusurunun olup olmamasına bakılmaksızın böyle bir dava Fasil 148 Haksız Fiiller Yasası'ndaki "işverenin müstahdemden fiilerinden sorumluluğu" hükümlerine göre görülmektedir. Bunun en büyük nedeni, KKTC Anayasası'nın Yüksek İdare Mahkemesi'nin yetki alanına giren davalar arasında, hizmet kusuru nedeniyle açılan davalara yer vermemiş olmasıdır.

Yüksek İdare Mahkemesi, hem tek derece mahkemesi hem de temyiz mercii olarak görev yapmaktadır^[1]. KKTC Anayasası Yüksek İdare Mahkemesi'nin görevlerini şu şekilde hükme bağlamıştır: "Mahkeme, yürütsel veya yönetsel bir yetki kullanan herhangi bir organ, makam veya kişinin bir kararının, işleminin veya ihmalinin, bu Anayasanın veya herhangi bir yasanın veya bunlara uygun olarak çıkarılan mevzuatın kurallarına aykırı olduğu veya bunların söz konusu organ veya makam veya kişiye verilen yetkiyi aşmak veya kötüye kullanmak suretiyle yapıldığı şikayeti ile kendisine yapılan başvuru hakkında, kesin karar vermek münhasır yargı yetkisine sahiptir (m. 152 / 2)". Buna göre, Mahkeme'nin görevi idari işlemlerden doğan uyuşmazlıkları çözümlenektir. Nitekim, Yüksek İdare Mahkemesi de verdiği bir kararda görevlerini şöyle özetlemiştir: "Anayasa, yürütsel veya yönetsel bir yetki kullanan bir organ, makam veya kişinin bir kararı, işlemi veya ihmalden yakınma olunması halinde bu tür yakınmaların yargı mercii münhasıran Yüksek İdare Mahkemesi olarak belirlemiştir. Anayasamız bu gibi işlemlerden doğan yakınmalar için Yüksek İdare Mahkemesi dışında başka herhangi bir mahkeme tanımamıştır. Sözü edilen karar veya işlem veya ihmal sonucu bir tazminat hakkı doğmuşsa Anayasanın 118. maddesinin (4). fıkrası uyarınca kati bir netice alındıktan sonra aynı maddenin (6). fıkrası uyarınca "tam ve muhik bir tazminat" için Kaza Mahkemesine başvurulabilir^[2]". Burada, Anayasanın 118. maddesi anlamındaki "ihmalin" yürütsel veya yönetsel yetki kullanan bir makamın veya organın veya

[1] Yüksek Mahkeme, sekiz yarıktan oluşmaktadır. Mahkeme, Yüce Divan, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Yüksek İdare Mahkemesi olarak görev yapmaktadır. Bu konuda bkz. Turhan, Turgut, Tarihsel Bakış Açısıyla Kıbrıs Türk Hukuk Sistemi, AÜHFD, Y. 2008, C. 57, S. 2, s. 280 vd.; Necatigil, Zaim, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Anyasa ve Yönetim Hukuku'nun Esasları, Lefkoşa, 2015, s. 7.

[2] 28-80 sayılı Yüksek Mahkeme kararı için bkz. www.mahkemeler.net

kişinin kanunen yapması gerekli işlemleri bu konuda herhangi bir karar almaya gerek duymadan yapmama anlamına gelmektedir^[3].

Öte yandan, idarenin hizmet kusurundan kaynaklanan davalara Kaza Hukuk Mahkemeleri tarafından bakılmaktadır. Kaza Hukuk Mahkemeleri, hukuk davalarında bir davaya ilk derece mahkemesi olarak bakmak ve davayı karara bağlamak yetkisine haizdir (09-1976 Mahkemeler Yasası m. 25). Bu durum, 657 sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce Türk Hukuku'ndaki durumu anımsatmaktadır. Nitekim, Türk Hukuku'nda 657 sayılı Devlet Memurları Hakkındaki Kanun'un yürürlüğe girmesine kadar idarenin, müstahdemin fiilinden dolayı özel hukuk kurallarına göre sorumluluğunun tespit edilip edilemeyeceğine ilişkin olarak doktrinde fikir ayrılıkları ortaya çıkmıştı^[4]. Bazı yazarlar, kamu personeli kamu gücünün taşıyıcısı olarak hareket etsin ya da etmesin bunların görevleri sırasında verdikleri zararlardan dolayı, Devletin işveren sıfatıyla sorumlu tutlabileceğini savunmuşlardı^[5]. Bu görüşe karşı çıkanlar ise, hizmet kusuru sebebiyle idare aleyhine işverenin sorumluluğu nedeniyle dava açılmayacağını savunmaktaydı^[6]. 657 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra ise hizmet kusuru nedeniyle idare aleyhine, istihadam edenin sorumluluğuna göre dava açılmayacağı kabul edilmiştir. Öte yandan, İngiliz Hukuku'nda da idarenin, haksız fiil sorumluluğundan dolayı hukuk mahkemelerinde dava edilebilmesini kabul edilmektedir^[7]. İngiliz mahkemeleri böyle bir durumda, mağdurun haksız fiil iddiasının dinlenmesinin adil ve makul olduğunu çeşitli kararlarında vurgulamıştır^[8].

Haksız fiil sorumluluğu, Fasil 148 Haksız Fiiller Yasası'nda düzenlenmiştir. Yasanın kapsamı madde 3/1'de belirlenmiştir. İlgili hüküm şöyledir: "bu Yasada bundan sonra ele alınan konular haksız fiil sayılır ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti toprakları içinde veya deniz sularının çekilmiş haldeyken, bıraktığı en alçak su izinden ölçülmek üzere, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sahillerinden üç millik bir mesafeye kadar uzanan deniz sahası içinde yapılan bir haksız fiil

[3] 12/1985 sayılı Yüksek Mahkeme kararı için bkz. www.mahkemeler.net

[4] Bu konuda bkz. Tandoğan, Haluk, Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, Ankara, 1981, s. 115.

[5] Tandoğan, s. 115.

[6] Tandoğan, s. 115.

[7] Leyland, Peter / Anthony, Gordon, Administrative Law, UK, 2012, s. 470.

[8] Bu konuda bkz. Cassidy v. Ministry of Health davası için bkz. Stauch, Marc / Wheat, Kay / Tingle, John, Medical, Law, New York, 2007, s. 280; Hughes v. Lord Advocate davası için bkz. Leyland/Gordon, s. 470; Kent v. Griffiths davası için bkz. Stauch, Marc / Wheat, Kay, Text, Cases and Materials on Medical Law and Ethics, New York, 2005, s. 248.

nedeniyle zarara uğrayan herhangi bir kişi, bu Yasa kurallarına bağlı olarak, haksız fiil işleyen veya haksız fiilden sorumlu olan kişiden, Mahkemenin bahsetmeye yetkili olduğu mağduriyetini giderici çareler elde etme hakkına sahiptir". Bu çerçevede, zarar ister özel hukuk isterse kamu hukuk tüzel kişisi tarafından verilsin haksız fiil olarak değerlendirilmektedir.

KKTC'de yerleşik içtihatlarla göre, idarenin müstahdemini verdiği zarardan sorumluluğu, Haksız Fiiller Yasası'nda "işverenin müstahdeminin fiillerinden sorumluluğu" başlığı altında düzenlenen m. 13/1 hükmüne göre belirlenmektedir: "Bir işveren, müstahdeminin herhangi bir fiilinden, bu fiil yapılmasına yetki vermiş olacağı veya yapılmasını onaylayacağı bir fiil ise veya bu fiil müstahdemini istihdam edilmekte olduğu sırada yapılmışsa sorumlu olur" (m. 13/1). Söz konusu hüküm, kural olarak, özel hukuk ilişkileri nedeniyle ortaya çıkan zararların tazminini sağlamaktadır. Ancak, uygulamada kamu hizmetinin görülmesinden kaynaklanan zararların tazmini amacıyla bu hükmün kullanıldığı tespit edilmiştir. Özellikle, kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında verilen sağlık hizmetinden dolayı ortaya çıkan zararların tazmininde Mahkemelerin Haksız Fiiller Yasası m.13/1 çerçevesinde konuyu değerlendirdikleri görülmektedir^[9]. Burada İngiliz Hukuku'ndan gelen bir alışkanlıkla sağlık hizmetlerinin bir sağlık kurum ve kuruluşundan alınması halinde bu kurumun özel ya da kamu kurumu olmasına bakılmaksızın ortaya çıkan zararın Haksız Fiiller Yasası m.13/1'e göre değerlendirilmektedir^[10].

Tüm bu anlatılanlar ışığında, İdarenin müstahdemini fiilinden kaynaklanan zararlardan dolayı sorumluluğu temelinde aleyhine açılan davalar bakımından konunun sadece KKTC Hukuku açısından ele alınacaktır. Bu çerçevede, KKTC Mahkemelerinin verdiği kararlar, benzer hukuk sisteminin uygulandığı Kıbrıs Rum Kesimi ve İngiliz Hukuk Sistemleri de dikkate alınarak ele alınacaktır.

I. İdarenin Sorumluluğunun Şartları

İdarenin işveren sıfatıyla sorumluluğu, işverenin özen yükümlülüğüne aykırı davranması sonucuna bağlanan bir kusursuz sorumluluk halidir. İşveren, müstahdemini hizmetin görülmesiyle ilgili olarak verdiği zarardan kusuru olmasa dahi sorumludur^[11]. Burada sorumluluğun doğması için işverenin kusuru

[9] Bu konuda bkz. Külahçı, Şölen, KKTC Sağlık Hukuku, İstanbul, 2016, s. 58 vd.; Gürler, Emir Ali, KKTC Hukuku'nda Tıbbi Müdahalenin Hukuka Uygunluğu, İstanbul, 2017, s. 48 vd.

[10] Külahçı, s. 58.

[11] Dichter, Mark; Turnbull, Kenneth; Howse, Matthew; Zelek, Mark, Labour & Employment, UK, 2011, s.65; Horsey, Kirsty/Rackley, Erika, Tort Law, UK, 2009, s. 325.

aranmamaktadır^[12]. Yasada belirlenen koşulların gerçekleşmesi yeterlidir. İngiliz Hukuku'ndaki hakim görüşe göre işverene objektif sorumluluk yüklenmesinin sebebi, işçinin yapmış olduğu işten en çok menfaat temin edenin işveren olması ve işçinin işin görülmesi sırasında üçüncü kişilere vermiş olduğu zararın tazmininin işçiden beklenmesinin, işçinin ekonomik durumunun işverene kıyasla kötü olması nedeniyle faydasız olması sebebine dayanmaktadır^[13]. Bu çerçevede, işverenin müstahdemden fiilinden sorumluluğu şu esaslara dayanmaktadır:

a. İdare ile Müstahdem Arasında Bir Organik Bir Bağın Bulunması

Yasaya göre işveren, “başka bir kişi ile ilgili olarak, kendisi için bu başka kişinin yaptığı işin yapılış tarzını tam kontrolü altında bulunduran kişiyi” anlatır (m. 2/2). Yani, işveren emir ve talimatı altında insan çalıştıran kişiyi ifade eder. Tanımdan çıkarılan sonuca göre, işverenin müstahdemden fiilinden sorumlu olabilmesinin ilk şartı, işveren ile müstahdem arasında bir hizmet ilişkisi olmasa da aralarında hiyerarşik bir ilişkinin, organik bir bağın bulunmasıdır^[14]. Buna göre, müstahdem işverenin emir ve talimatı altında çalışması gerekmektedir^[15]. İngiliz Hukuku'nda, müstahdem işverenin emir ve talimatı altında çalışıp çalışmadığının tespiti açısından “control and integration test”^[16] olarak isimlendirilen bir kural kullanılmaktadır. Buna göre işveren, müstahdem işi yapmaya ehil olup olmadığını ve işi nasıl yaptığını kontrol ediyorsa ve yapılan iş, işverenin işinin önemli bir kısmını oluşturuyorsa işveren ile işçi arasında hiyerarşik bir bağ olduğu kabul edilmektedir^[17]. Öte yandan, bir kurumda dışarıdan hizmet alımlarının yapıldığı durumlarda “control and integration test”e ek olarak işçinin ücretinin kim tarafından ödendiğinin de tespiti gerekmektedir^[18]. Zira, control and integration test tek başına sorumluluğun tespitinde yeterli olmayabilir. Bu durumda, kendisinden hizmet alımı yapılan işverenin işçilerinin sebep olduğu bir zarar bu işveren tarafından tazmin edilecektir^[19].

[12] Horsey / Rackley, s. 325.

[13] Horsey / Rackley, s. 326; Elliott, Catherine / Quinn, Frances, Tort Law, UK, 2007, s. 361-362.

[14] Kocayusufpaşaoğlu, s. 74; Horsey / Rackley, s.329; Elliott / Quinn, s. 350.

[15] Nomer, Haluk, Borçlar Hukuku, İstanbul, 2012, s. 129; Kocayusufpaşaoğlu, s. 74; Horsey / Rackley, s. 329.

[16] Bu konuda bkz. Stephenson Jordan & Harrison Ltd. v. McDonall Evans (1952) davası için Horsey / Rackley, s. 329.

[17] Horsey / Rackley, s.329; Elliott/Quinn, s. 352.

[18] Horsey / Rackley, s.330.

[19] Elliott/Quinn, s. 352.

Müstahdemle işveren arasındaki bu ilişki, çoğu zaman bir hizmet sözleşmesine dayanmaktadır^[20]. Ancak, hizmet sözleşmesinin varlığı şart değildir^[21]. Bu nedenle, işverenin sorumluluğu bakımından hizmet sözleşmesinin geçerli olup olmaması ya da müstahdemin hizmeti karşısında bir ücret alması da önemli değildir^[22]. Önemli olan, müstahdemin yapmış olduğu fiilin işverenle arasındaki tabiyet ilişkisi nedeniyle yapılmış olmasıdır.

Burada dikkat edilmesi gereken bir başka husus ise, borcun ifasının taraflar arasında mevcut bir sözleşme nedeniyle ifa yardımcısına bırakıldığı durumlarda bir zararın meydana gelmesi halinde ortaya çıkan sözleşmeye aykırılık nedeniyle sorumluluk ile işverenin sorumluluğunun karıştırılmamasıdır^[23]. Taraflar arasında bir sözleşmenin bulunduğu ve bu sözleşmeden doğan bir borcun ifası veya bir hakkın kullanılmasının ifa yardımcısına bırakıldığı hallerde ortaya çıkan zararlardan sorumluluk sözleşmeye aykırılık hükümlerine göre belirlenir^[24]. Yani burada, işverenin sorumluluğu hükümlerine dayanılmaz. Esas itibarıyla, sözleşmeye aykırılık ile işverenin sorumluluğu arasındaki en büyük fark işverenin sorumluluğunda ortaya çıkan zararın sözleşme dışı bir mutlak hak ihlali oluşmasıdır^[25]. Öte yandan, ifa yardımcısının verdiği zarar hem sözleşmeye aykırılık hem de mutlak hak ihali oluşturuyorsa bu durumda iki sorumluluk türünün yarışması söz konusu olur. Yani mağdur, sözleşmeye aykırılık ya da işverenin sorumluluğu esaslarından birine başvurabilir. Dolayısıyla, zarar gören kişi her iki sorumluluktan birine başvurabilecektir. Türk Hukuku'na göre birden fazla sorumluluk halinin yarıştığı durumlarda hakimin, zarar gören farklı bir talepte bulunmadıkça ya da kanunda başka türlü hüküm verilmedikçe zarar görenin en fazla tazminat alabileceği esasın uygulanması gerekmektedir^[26]. KKTC Hukuku'nda konu ile ilgili bir düzenleme ve mahkeme kararı bulunmamaktadır.

İdarenin, işveren sıfatıyla sorumluluğuna ilişkin en sık görülen olaylar kamu sağlık kurum ve kuruluşlarında verilen sağlık hizmetleri sonucunda ortaya çıkan zararlarla ilgilidir. KKTC Hukuku'nda bir kamu sağlık kurumuna bağlı olarak çalışan hekim ile diğer sağlık personelinin sağlık hizmetlerinin görülmesinden dolayı sebep oldukları zararlara karşı açılan davalarda Haksız Fiiller Yasası

[20] Nomer, 129; Horsey / Rackley, s.329.

[21] Kocayusufpaşaoğlu, s. 74.

[22] Nomer, 129.

[23] Kocayusufpaşaoğlu, s. 74, Şenocak, Zarife, Borçlunun İfa Yardımcılarından Dolayı Sorumluluğu, Ankara, 1995, s. 135.

[24] Kocayusufpaşaoğlu, 75.

[25] Kocayusufpaşaoğlu, s. 76.

[26] Öz, Turgut, Yeni Borçlar Kanunu'nun Getirdiği Yenilikler, İstanbul, 2012, s. 11.

m. 13 uygulanmaktadır. Söz konusu davalar, Sağlık Bakanlığına karşı zararın meydana geldiği Kaza Hukuk Mahkemesi'nde açılmaktadır. Nitekim Yüksek Mahkeme de, “yasal olarak teşhis, tedavi ve rehabilitasyon konusunda gerekli düzenlemeleri yapmak, tedbir almak, hastalara şifa dağıtmakla yükümlü bir hastahannenin ve sağlığı yöneten İdarenin yasal yükümlülüğü olduğuna göre, hastaların sağlığı ile ilgili öngörülebilir bir risk karşısında ne yapılacağına açıklıkla belirlenmemesinin, tedbir alınmamasının veya hastalara karşı dikkatli olma yükümlülüğünün yerine getirilmemesinin sonucuna katlanmak, ihmâl hukukunun kaçınılmaz sonucudur. Meselenin bu çerçevede incelenmesi gerekmektedir^[27]” şeklindeki kararıyla gerekli önlemlerin alınmamasından dolayı idareni işverenin sorumluluğuna göre sorumlu tutulduğu ortaya çıkmaktadır.

b. Zararın Hizmetin İfası Sırasında Hizmetle İlgili Olarak Meydana Gelmesi

İstihdam edenin sorumluluğuna dayanılarak açılan davalarda ikinci koşul, zararın hizmetin ifası sırasında hizmetle ilgili olarak meydana gelmesidir. Yani, zararın hizmetin görülmesi sırasında meydana gelmiş olması ve zararın meydana gelmesinde failin hizmet kusurundan ayrılabilen kişisel kast ve kusurunun bulunmaması gerekmektedir^[28]. Aksi takdirde, failin kişisel sorumluluğu doğacağından artık dava idare aleyhine değil fail aleyhine açılacaktır.

Yasa bu durumu şöyle düzenlemiştir: “Bir işveren, müstahdeminin herhangi bir fiilinden aşağıdaki hallerde sorumlu olur: Bu fiil yapılmasına yetki vermiş olacağı veya yapılmasını onaylayacağı bir fiil ise veya bu fiil müstahdemin istihdam edilmekte olduğu sırada yapılmışsa... işveren bu fiilden sorumlu olur (m. 13 / 1)”. Burada, müstahdemin zarara yol açan fiilinin vermiş olduğu hizmetle ilgili olup olmadığının tespitinde “*Salmond Test*” adı verilen bir yöntem kullanılmaktadır^[29]. Buna göre, müstahdemin fiilinin işveren tarafından işle ilgili görülüp izin verilen bir fiil olup olmadığı ile ilk bakışta bu fiilin işle ilgili olarak gözükmemesine rağmen işverenin onaylayacağı bir fiil olup olmadığı araştırılmaktadır.

İşverenin, sorumluluğunun doğabilmesi için fiilin bizzat müstahdem tarafından yapılması da gerekmektedir. Nitekim hükümde yer alan “Ancak,

[27] Yüksek Mahkemenin 21/2015 sayılı kararı için bkz. www.mahkemeler.net.

[28] Kamu hizmetinin görülmesi sırasında, idare ajanının hizmet kusurundan ayrılabilen kişisel kast ve kusurunun bulunması halinde dava, idare ajanına karşı adli yargıda açılır. Bu konuda bkz. Nomer, s. 134.

[29] Horsey / Rackley, s.334.

müstahdemin, işveren tarafından açıkça veya zımnen yetkilendirilmediği halde, kendi görevini işverenin bir başka müstahdemi olmayan herhangi bir kişiye devretmesi halinde, işveren müstahdemi olmayan böyle bir kişinin herhangi bir fiilinden sorumlu olmaz” ifadesi bu durumu açıkça ifade etmektedir. Dolayısıyla, müstahdemin işi bir başkasına gördürmesi halinde artık işverenin sorumluluğu söz konusu olmayacaktır. Böyle bir durumda, zarar verenin kişisel kusuru çerçevesinde haksız fiil sorumluluğu ortaya çıkmaktadır.

22/1987 sayılı Yargıtay/Hukuk kararında, kol kırığı nedeniyle devlet hastanesine başvuran hastaya, hastanede uzman hekim olmaması nedeniyle bir başka hekim tarafından müdahale edilmesi ancak bu hekimin hastaya tıbbi müdahale ile ilgili olarak ortaya çıkabilecek komplikasyonlar hakkında bilgi vermemesi ve hasta takibini yapmamasından dolayı Sağlık Bakanlığı, işverenin sorumluluğu hükümlerine göre tazminat ödemekle yükümlü kılınmıştır^[30]. Karar şu şekildedir: “Olayın meydana geldiği hastanede görevli, Ortopedi ve Travmatoloji Servisi Klinik Şefinin kendi servisine intikal eden vakalar ve özellikle alçı müdahalesinin yapılması gerektiği vakalarda Ortopedi uzmanının hazır olması gerektiği ve haberi olmadan alçı müdahalesinin hiçbir kimse tarafından yapılmaması için talimat verdiği görülmektedir. Klinik Şefinin bu yazısına göre bu tür vakalar için ilgilileri defalarca ikaz ettiği ancak başarı sağlanamadığı anlaşılmaktadır. Yine sunulan şahadetten öyle anlaşılmaktadır ki 27.1.1980 tarihinde ilgili uzman doktor evinde ve “hasta” bulunmakta idi. Klinik Şefinin 28.1.1980 tarihli yazısından alçıya alma işlemlerinin ehil ellerde yapılmasının şart olduğu anlaşılmaktadır. İlgili uzmanın ilgili tarihte “hasta” olduğu varsayımından ve bu dalda başka bir uzman bulunmadığı gereğinden hareketle küçüğün kolunun alçıya alınması bu şartlar altında doğru olabilirdi. Ne var ki küçüğün ertesi gün bu sefer esas uzman doktor tarafından niye görülüp alçının tetkik edilmediğini anlayamadık. Diğer bir ifade şekliyle kaza günü mevcut uzman doktor şu veya bu nedenle hazır olmayabilir ve acil müdahale bir başka doktor veya teknisyen tarafından yapılabilir ve bu durumda herhangi bir mahzur olmayabilir. Ancak uzman doktorun yokluğunu intaç eden sebepler ortadan kalktıktan sorna yani doktora ertesi gün erişilebildiği halde, mecburiyet tahtında yapılan alçı işleminin doğru olup olmadığının artık o uzman tarafından tetkik edilmesi gerekirdi. Bu yapılmamakla tedavi yönteminde hastanenin bu hususta gerekli tedbiri almakta kusur ettiği açıktır.” Kararda, işverenin sorumluluğu yanında hastanenin aynı zamanda Sağlık Bakanlığı'nın tıbbi organizasyon kusuru olduğu da ortaya çıkmaktadır. Nitekim olayda, hastanede konu ile ilgili olarak tek bir uzman hekimin bulunması, bu hekimin hastanede bulunmadığı zamanlarda yerine

[30] Yüksek Mahkemenin 22/1987 sayılı kararı için bkz. <http://www.mahkemeler.net>

hizmet verebilecek aynı konuda başka bir hekimin bulunmaması tıbbi organizasyon kusuru olarak değerlendirilmelidir. Dolayısıyla, mahkeme burada hem işverenin müstahdem in fiilinden dolayı olan sorumluluğu hem de işverenin işyerinde gereken donanımı sağlamamasından kaynaklanan sorumluluğunu birlikte değerlendirmiştir.

c. Zarar ile Müstahdem in Fiili Arasında İlliyet Bağı Olması

İlliyet bağı, zararla sonuçlanan olayın başlamasına etken olan bir eylem ya da ihmaldir^[31]. Olayın meydana gelmesinde etkili olmayan ya da olayla ilgili olmayan başka sonuçlar doğuran eylem ve ihmaller illiyet bağının kurulmasını sağlamaz^[32]. İstihdam edenin sorumluluğunun doğabilmesi için son şart, zarar ile müstahdem in fiili arasında illiyet bağının bulunmasıdır.

İstihdam edenin sorumluluğu bakımından illiyet bağı, fiil ile zarar arasında uygun bir bağ kurulabilmesini anlatır. Burada, ortaya çıkan zararın fiil ile ilişkilendirilmesi gerekmektedir. Yani, failin fiilinin zararın ortaya çıkmasına uygun olması gerekmektedir. Bu nedenle, hayat tecrübelerine göre bir fiilin olayların normal akışında meydana getirebileceği zararlarla olan bağın olup olmadığı araştırılmalıdır^[33]. Dolayısıyla, fiilin zararın ortaya çıkmasına uygun olup olmadığı tespit edilmelidir^[34]. Yani, müstahdem in fiilinin hayatın normal akışına göre zararı ortaya çıkarıp çıkaramayacağı belirlenmelidir. Örneğin, hastanın penislin alerjisi olup olmadığı tespit edilmeden yapılan bir tedavinin hastanın ölümüyle sonuçlanması halinde hekimin bu tedaviyi yapması ile hastanın ölümü arasında uygun illiyet bağının olduğu açıktır. Ancak, hastanın uygulanan penicilin tedavisinden sonra kalp krizi sebebiyle ölümü halinde ise uygun illiyet bağının olup olmadığı araştırılmalıdır. İlk örnekte, hastanın bünyesinden kaynaklanan sebeplerin hastanın zarar görmesine sebep olduğu hallerde failin sorumlu olmasına rağmen tazminatta katkısız sorumluluk çerçevesinde indirim yapılmasıdır^[35].

[31] Kocayusufpaşaoğlu, s. 50.

[32] Kocayusufpaşaoğlu, s. 51.

[33] Oğuzman, Kemal / Öz, Turgut, Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), İstanbul, 2009, s. 519.

[34] Oğuzman / Öz, s. 519.

[35] Oğuzman/Öz, s.520.

II. Kurtuluş Kanıtı Savunmasında Bulunup Bulunulamayacağı Sorunu

İşverenin, müstahdemin seçiminde, müstahdeme talimat vermede ve nezaret etmede gerekli özen ve dikkati gösterdiğini veya gerekli dikkat ve özeni göstermiş olsaydı bile zararın ortaya çıkmasına engel olamayacağını ispatlamakla sorumluluktan kurtulmasını sağlayan savunmaya kurtuluş kanıtı adı verilmektedir^[36]. Böylece kurtuluş kanıtı, işverenin kendisine yasa tarafından yükletilmiş olan objektif sorumluluktan kurtulmasını sağlamaktadır.

İşverenin, müstahdemin seçiminde özen gösterdiğini, müstahdemi işe alırken veya sonradan kendisine yeni bir iş verilirken, onun yapacağı iş için gerekli kişiliğe, bilgiye, ehliyete, tecrübeye sahip olduğu hususunda yeterli araştırma yaptığı konusunda hakimi ikna edecek delilleri sunması gerekiyor^[37]. Haksız Fiiller Yasası'nda, işverenin müstahdemin fiilinden sorumlu tutulmaması için herhangi bir kurtuluş kanıtı^[38] getirip getiremeyeceğine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Yüksek Mahkeme de verdiği kararlarda, işverene kurtuluş kanıtı getirme imkanı tanımamıştır. Bunun en büyük sebebi, Yasanın mehazı olan İngiliz *Tort Act.*'da böyle bir düzenlemenin yapılmış olmasıdır. Zira, İngiliz Hukuku'nda konu *vicariously liability* yani vekaleten sorumluluk altında düzenlenmiş olmasıdır. *Vicariously liability*'de müstahdemin işle ilgili olarak yapmış olduğu eylem ve davranışları gerçekleştirirken işverene vekalet ettiği kabul edilmektedir^[39]. Vekalet aktinde ise vekil vekalet kapsamında müvekkilin fiillerinden sorumlu olduğundan burada herhangi bir kurtuluş kanıtı getirme imkanı bulunmamaktadır^[40].

III. Davanın Niteliği ve Tarafları

İşverenin, müstahdemin fiilinden sorumluluğu nedeniyle açılan tüm davalar, adli dava niteliğindedir. Diğer bir ifadeyle, zarar ister özel sektöre isterse kamuda

[36] Oğuzman/Öz, s. 38.

[37] Oğuzman, s. 520.

[38] Türk Borçlar Kanunu'nda da işverenin kurtuluş kanıtı getirerek sorumluluktan kurtulma olanağı kaldırılmıştır. Eski Borçlar Kanunu m. 55'de ise işveren, iki şeyden birini ispat etmekle sorumluluktan kurtulabilmekteydi. İlk olarak, müstahdemin zarar vermemesi için halin gerektirdiği tüm önlemleri aldığını yani müstahdemi seçmede; talimat vermede ve gözetimde kendisine düşen objektif özen yükümünü yerine getirdiğini ispatlamakla sorumluluktan kurtulabilir. İkinci olarak işveren, kendisine düşen tüm yükümlülükleri yerine getirmiş olsaydı dahi zararın ortaya çıkmasına engel olamayacağını kanıtlamakla da sorumluluktan kurtulabilir. Bu konuda bkz. Nomer, s. 135; Tandoğan, s. 65.

[39] Horsey / Rackley, s. 325 vd.

[40] Horsey / Rackley, s. 325 vd.

ortaya çıkmış olsun dava, kaza hukuk mahkemelerinde görülmektedir. Yetkili mahkeme ise davalının ikametgahı esasına göre belirlenir. 9/1976 sayılı Mahkemeler Yasası'na göre "Kaza Mahkemesi...davalının veya davalılardan herhangi birinin, davanın ikame edildiği zamanda, Kaza Mahkemesi yetki alanı içinde ikamet etmesi veya iş yapmış olması... halinde bu Yasanın 25'inci maddesi kurallarına uygun olarak davaya bakıp karara bağlamaya yetkilidir (m. 24 /1-b).

Yüksek Mahkemeye göre işverenin sorumluluğu nedeniyle açılan davalarda, zarara sebep olan kişinin de davaya taraf gösterilmesine gerek yoktur. Diğer bir anlatımla, dava sadece işverene karşı açılabilir. 8/2013 sayılı Yüksek Mahkeme Kararına^[41] göre, davalının kontrolünde, davalının müstahdemleri veya işçileri veya ajanları tarafından yapılan bir ihmali nedeniyle bir zarar oluştuğuna göre oluşan zarar nedeniyle, fiilen zarara sebebiyet veren kişi veya kişilerin davaya dahil edilmemesi veya taraf yapılmaması bir eksiklik olmadığı gibi, bu kişiler davaya dahil edilmeden de davalı aleyhine dava ikame edilebilir ve hüküm alınabilir. Mevzuatımız gereği, bu konuda hukuken bir engel yoktur". Bu durum, 27/2013 sayılı İyi İdare Yasası'nda da düzenlenmiştir. Yasaya göre idare, kendi işlem, ihmali ve eylemlerinden doğan zararı gidermekle yükümlüdür. İdare, zarar görenin zararını giderdikten sonra, kusurlu işlem ya da eylemiyle zararın doğmasına sebebiyet veren kamu personeline, mahkeme tarafından tespit edilen kusur oranında rücu eder (m.22).

Söz konusu karar çerçevesinde, davanın tarafları zararın ortaya çıktığı kurum ve kuruluş ile fail esas alınarak tespit edilmelidir. Buna göre, davalı ilgili kamu kurumudur. Örneğin, 6/2009 sayılı Kamu Sağlık Çalışanları Yasası m. 12/2'de bu durumu doğrudan doğruya düzenlemiştir. Buna göre, "hizmetin işleyişinden zarar gören üçüncü kişiler, bu zararlardan ötürü bu görevleri yerine getiren görevli aleyhine değil Bakanlık aleyhine dava açarlar. Bakanlığın, genel kurallara göre sorumlu olan kamu sağlık çalışanlarına rücu hakkı saklıdır. Mahkemece kusurlu bulunmayan kamu sağlık çalışanına hiç bir şekilde rücu edilemez ve hakkında bu Yasa gereğince işlem yapılamaz".

Söz konusu davada davacı, hizmetinin görülmesi nedeniyle zarara uğrayan kişi yani mağdurdur. Yasaya göre, "Bu Yasada bundan sonra ele alınan konular haksız fiil sayılır ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti toprakları içinde veya deniz sularının çekilmiş haldeyken, bıraktığı en alçak su izinden ölçülmek üzere, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sahillerinden üç millik bir mesafeye kadar uzanan deniz sahası içinde yapılan bir haksız fiil nedeniyle zarara uğrayan herhangi bir kişi, bu Yasa kurallarına bağlı olarak, haksız fiil işleyen veya haksız fiilden

[41] Yüksek Mahkemenin 8/2013 sayılı kararı için bkz. www.mahkemeler.net

sorumlu olan kişiden, Mahkemenin bahşetmeye yetkili olduğu mağduriyetini giderici çareler elde etme hakkına sahiptir” (m. 3/1). Mağdurun, küçük ya da kısıtlı olması halinde dava yasal temsilcisi tarafından açılır. Hukuk Usulü Tüzüğü altında 9 numaralı Emirin madde 11'e göre, “dava açabilecek yetkili bir vasisi olmayan bir küçük ve akıl hastası veya suçlu akıl hastası olsun veya olmasın, akli dengesi bozuk herhangi bir kişi, celpnamede adı gösterilecek ve en yakın dost veya akrabası olarak tanımlanacak olan bir kişi aracılığı ile davacı olarak dava açabilir. Bu gibi bir küçük veya akli dengesi bozuk kişi aleyhine dava açıldığında, savunması mahkeme veya yargıç tarafından dava amaçları için atanacak bir vasi tarafından yapılır ve böyle bir vasi davanın devam ettiği süre içinde yaptığı gerekli masraflardan şahsen sorumlu olmaz”.

Haksız fiil nedeniyle ölüm olayı meydana gelmişse, Haksız Fiiller Yasası 58 uygulanmaktadır: “Herhangi bir kişinin bir haksız fiil sonucu hayatını kaybetmesi ve böyle bir kişinin, haksız fiil ölümle sonuçlanmamış olsaydı, haksız fiilden gördüğü bedensel zarar için bu Yasa kuralları uyarınca ölüm tarihinde tazminat istirdat etme hakkına sahip olacak bir kişi olacağı hallerde, söz konusu ölen kişinin kocası, karısı, ebeveyni ve çocuğu söz konusu haksız fiilden sorumlu olan kişiden aşağıda belirtilen kurallar uyarınca tazminat istirdat edebilir: (a) Dava, ölen kişinin vasiyetnamesinin tenfiz memuru, terekesinin idare memuru veya varisleri tarafından kendi adlarıyla ölenin kocası, karısı, ebeveyni ve çocuğu yararına veya bunlardan hayatta olanlar yararına açılır: Ancak, bu gibi vasiyetname tenfiz memuru, tereke idare memuru veya varisler tarafından ölüm tarihinden başlayarak altı ay içinde dava açılmadığı takdirde, vasiyetname tenfiz memuru, tereke idare memuru veya varislerin yararlarına dava açabilecekleri tüm kişiler adına bu gibi kişilerin tümü veya herhangi biri tarafından kendi ad veya adlarıyla dava açılabilir”. Yasada, dava açma hakkını doğrudan doğruya mirasçılara vermemiştir. Davanın mirasçılar adına tereke tenfiz memuru tarafından açılabileceğini düzenlemiştir. Tereke tenfiz memurunun bu davayı mağdurun ölümden itibaren altı ay içinde açması gerekmektedir. Altı ay içinde tereke tenfiz memurunun bu davayı açmaması halinde dava açma hakkı mirasçılara geçer.

Mirasçılarının haksız fiil nedeniyle tazminat talep edebilmesi için yansıma zararlarının varlığı gerekmektedir. Yasaya göre, “böyle bir davada, davanın kimler adına açıldığı hususunda ve bu kişilerin her birinin ölen kişinin ölümü nedeniyle uğradığı parasal zarar hususunda tafsilat verilmesi gerekir (m. 58/1/c)”. Dolayısıyla bu davayı mağdurun hükümde sayılan mirasçılarından bakmakla yükümlü olduğu kişiler açabilecektir.

IV. Tazminatın Belirlenmesi

Haksız fiile dayanarak açılan davalar sonucunda mahkeme kusur oranında tazminata hükmetmektedir. Yasada, tazminat miktarının belirlenmesine ilişkin olarak genel esaslar belirlenmemiştir. Yüksek Mahkeme verdiği bir kararda tazminat miktarının belirlenmesine ilişkin olarak şu esasları belirlemiştir: “Zarara uğrayan bir şahsa verilecek tazminatın tam ve yeterli olması gerekir. Ancak kişinin dışarı olduğu zarar hesap yolu ile ölçülmediğinde kendisine verilecek tazminatın makul ve adil olması gerekmektedir. Mahkemeler bu gibi davalarda verilecek zarar ziyanı takdir ederken geçmiş yıllarda benzeri meselelerde takdir edilen miktarları göz önünde bulundurmaktadır. Tabiidir ki bu gibi bir kıyas yapılırken paranın, hüküm tarihindeki, alım gücündeki azalmanın da dikkate alınması gerekmektedir... bir davada verilecek tazminat miktarını takdir ederken benzeri davalarda takdir edilen miktarları göz önünde bulundurur. Ancak paranın alım gücündeki düşme neticesi birkaç yıl önce benzeri bir meselede takdir edilen tazminat miktarı çoğu kez yetersiz kalmaktadır^[42].”

KKTC Hukuku’nda tazminat özel ve genel tazminat olarak ikiye ayrılmaktadır. Özel tazminat, kişinin günlük kazanç kaybını karşılamaktadır. Genel tazminat ise haksız fiil nedeniyle zarara uğrayan kişinin haksız fiil sebebiyle uğradığı diğer maddi zararlar ile manevi zararın giderilmesine yöneliktir. Yani genel tazminat miktarının hesaplanmasında, mağdurun hastane ve tedavi masrafları, iş gücü kaybı ve manevi zararı dikkate alınmaktadır.

Ölüm halinde tazminatın hesaplanmasında uygulanacak esaslar ise m. 58 /1(b)de hükme bağlanmıştır: “Herhangi bir hayat sigortası (assurance) veya herhangi bir sigorta sözleşmesi uyarınca müteveffanın ölümü üzerine ödenen veya ödenecek olan herhangi bir para miktarı ve müteveffanın cenaze masrafları veya onun adına matem tutulması için ödenen veya ödenmesi gereken herhangi bir para miktarı dikkate alınmaz”. Buna göre, haksız nedeniyle elde edilen başka bir gelir varsa bu durumda tazminat talep edilemeyecektir. Öte yandan, Türk Hukuku’ndan farklı olarak tazminatın hesaplanmasında, cenaze ve defin masrafları dikkate alınmamaktadır.

[42] 51/87 sayılı Yüksek Mahkeme kararı için bkz. www.mahkemeler.net

SONUÇ

İdarenin müstahdemin fiilinden dolayı sorumluluğu açısından KKTC Mahkemelerinin konuyu “işverenin müstahdemin fiilinden dolayı sorumluluğu” kapsamında değerlendirildiği görülmektedir. Hem Anayasa'daki düzenlemeler hem de İngiliz Hukuku'nun etkisiyle konu, Haksız Fiil Yasası çerçevesinde değerlendirilmektedir.

KKTC Anayasası'na göre, idari davalara bakmakla yükümlü olan Yüksek İdare Mahkemesi sadece idari işlemlerden doğan davalara baktığından, idarenin müstahdemin fiilinden dolayı sorumluluğuyla ilgili davalar, Kaza Hukuk Mahkemelerinde açılmaktadır. Bu çerçevede mahkemeler, İdareyi işveren olarak nitelendirmektedir. İdare, müstahdemin işle ilgili olarak vermiş olduğu zararlardan sorumludur. Sorumluluğun gerçekleşebilmesi için müstahdemin herhangi bir kusuru olmasına gerek yoktur. Burada, İdare ile müstahdem arasında bir bağın olması yeterlidir. Bağdan kasıt, müstahdemin işini İdarenin emir ve talimatı altında yapmakta olmasıdır. Hiyerarşik bağın tespitinde, *control and integration test* çerçevesinde, işverenin müstahdemin işi yapmaya ehil olup olmadığını ve işi nasıl yaptığını kontrol etmesi ile yapılan işin, işverenin işinin önemli bir kısmını oluşturması unsurlarının varlığı aranmaktadır. Ancak burada, özellikle temizlik gibi alanlarda yapılan hizmet alımlarının işverenin sorumluluğundan ayırt etmek için ücretin de kim tarafından ödendiğine bakılmaktadır. Bu üç unsurun da işverende birleşmesi halinde işverenin müstahdemin fiilinden dolayı kusursuz sorumlu olduğu kabul edilmektedir.

KKTC Hukuku'nda, Türk Hukuku'ndan farklı olarak işverene kurtuluş karinesi getirme imkanı tanımlanmamıştır. Yani işveren, müstahdemin seçiminde, müstahdeme talimat vermede ve nezaret etmede gerekli özen ve dikkati gösterdiğini veya gerekli dikkat ve özeni göstermiş olsaydı bile zararın ortaya çıkmasına engel olamayacağını ispatlamakla sorumluluktan kurtulamaz. Buradayı, idareyi sorumluluktan kurtarabilecek tek husus müstahdemin vermiş olduğu zararın işle ilgili olmayan bir fiilden dolayı ortaya çıkmış olmasıdır.

Dava sonucunda mahkeme, idarenin sorumluluğuna karar vermesi halinde mağdura zararı oranında tazminat ödenmesine hükmeder. KKTC Hukuku'nda tazminat özel ve genel tazminat olarak ikiye ayrılmaktadır. Özel tazminat, kişinin günlük kazanç kaybını karşılamaktadır. Genel tazminat ise haksız fiil nedeniyle zarara uğrayan kişinin haksız fiil sebebiyle uğradığı diğer maddi zararlar ile manevi zararın giderilmesine yöneliktir.

KAYNAKÇA

Dichter, Mark / Turnbull, Kenneth / Howse, Matthew / Zelek, Mark, Labour & Employment, UK, 2011.

Elliott, Catherine / Quinn, Frances, Tort Law, UK, 2007, s. 361-362.

Gürler, Emir Ali, KKTC Hukuku'nda Tıbbi Müdahalenin Hukuka Uygunluğu, İstanbul, 2017.

Horsely, Kirsty/Rackley, Erika, Tort Law, UK, 2009, s. 325.

Külahçı, Şölen, KKTC Sağlık Hukuku, İstanbul, 2016.

Leyland, Peter / Anthony, Gordon, Administrative Law, UK, 2012.

Necatigil, Zaim, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Anyasa ve Yönetim Hukuku'nun Esasları, Lefkoşa, 2015.

Nomer, Haluk, Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), İstanbul, 2012. Nomer, Haluk, Borçlar Hukuku, İstanbul, 2012.

Oğuzman, Kemal / Öz, Turgut, Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), İstanbul, 2009

Öz, Turgut, Yeni Borçlar Kanunu'nun Getirdiği Yenilikler, İstanbul, 2012.

Reisoğlu, Safa, Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), İstanbul, 2011.

Stauch, Marc / Wheat, Kay / Tingle, John, Medical, Law, NewYork, 2007.

Stauch, Marc / Wheat, Kay, Text, Cases and Materials on Medical Law and Ethics, New York, 2005.

Şenocak, Zarife, Borçlunun İfa Yardımcılarından Dolayı Sorumluluğu, Ankara, 1995.

Tandoğan, Haluk, Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, Ankara, 1981.

Turhan, Turgut, Tarihsel Bakış Açısıyla Kıbrıs Türk Hukuk Sistemi, AÜHFD, Y. 2008, C. 57, S. 2, s. 253-286.

Makaleler

Articles

